

azt állította, hogy gróf Bethlen Béla, Szolnok-Doboka vármegye főispánja szintén lemondott. *RLB*, 264. dok. Ferenczy viszont egyáltalán nem említi Bethlen grófit. Bethlen azt állítja, hogy már az ország német megszállásakor benyújtotta lemondását mint Beszterce-Naszód és Szolnok-Doboka vármegyék főispánja, de csupán az előbbi tisztsége alól nyert hivatalos fölmentést. Továbbra is Szolnok-Doboka vármegye főispánja maradt egészen 1944. szeptember elejéig, amikor is Észak-Erdély kormánybiztosává nevezték ki. A háború után vádat emeltek ellene, amiért románokat toborzott németországi munkára, és öt év börtönbüntetésre ítélték. További részletek: *Észak-Erdély kormánybiztosa voltam*. Zrínyi, Bp., 1989. Bethlen alig szól a joghatósága alatt élt zsidó közösségek tragédiájáról. Schilling Jánost 10 év börtönbüntetésre ítélték főként az országos zsidóüldözésekben betöltött szerepéért. Lásd *Genocide and Retribution*, 219–220. o. Schilling 1946. március 6-án tett vallomása, *Dosar Nr. 40029*, 9. kötet, 27–28., 66–68. o.

38. „*Volt egyszer egy Dés...*” 422. o.

39. Czanik Szolnok-Doboka vármegye alispánjává való kinevezését hírül adta a *Budapesti Közlöny* 1944. június 3-i (124.) száma.

40. „*Volt egyszer egy Dés...*” 432. o. és Singer 1973. január 11-i személyes közlése a szerzőnek.

41. A második transzport június 4-én indult. *Uo.*, 446. és 450. o. A Szolnok-Doboka megyei zsidók sorsának további részleteiről lásd Singer fent idézett beszámolóját, valamint Havas András (Yad Vashem, 015/17-3., 1016/55) és Singer Ephraim (Ferenc) vallomását (Yad Vashem, 0-3/1756.) Lásd még a 6. függelékét.

42. Köztük volt Klermann Izsákné, akit románok bűjtattak, és Fuchs Regina, aki egy magyar rendőr, Molnár István segítségével próbált megszökni. Lásd *Ellenzék*, 1944. július 21., 5. o. és július 27., 4. o.

43. Andrei Paul (Pollák Endre): *Az észak-erdélyi zsidó lakosság deportálása 1944-ben*. (Kézirat.) 9. és 48. o. Pollák Endre a háborús bűnösök 1945–46-os kolozsvári perének egyik főügyésze volt.

44. Az 1944-ben kb. 800 embert számláló tasnádi zsidó hitközségről számol be Abraham Fuchs: *Tasnád*. (Héberül.) A szerző kiadása, Jeruzsálem, 1973.

45. Ferenczy 1944. május 6-i jelentése.

46. *Uő* 1944. május 5.

47. A gettóról és a Szilágy vármegyei zsidók elleni hajszában aktív szerepet vállalt magyar tisztviselőkről további részleteket lásd *Genocide and Retribution*, 162–178. o., *Dosar Nr. 40029*, 12–16. kötet. Lásd különösen a következő nyilatkozatokat: Krausz Bernát (12. kötet, 8–14. o.), Weinberger Pál (12. kötet, 48–49. o.), Csengery Ferencné (Rózszi) (12. kötet, 95–96., 270–272., 307–308. o.). Lásd még a 23. kötet 79–100. oldalát, valamint dr. Szerényi Józsefnek a YIVO-ban őrzött nyilatkozatát 772/2593 sz. alatt. A transzportokra nézve lásd a 6. függelékét. Szilágy vármegye zsidó közösségeinek történetére nézve lásd Dávid Giládi szerk.: *Sălaj-Szilágy megye zsidóságának emlékkönyve*. A szilágysági zsidóság emlékkönyvének szerkesztőbizottsága, Tel-Aviv, 1989. (Magyarul és héberül.) A könyv tömör ismertetéseket közöl többek között a következő zsidó közösségekről: Ákos, Alsó-Szopor, Alsó-Valkó, Egerháton, Hadad, Kraszna, Nagyfalu, Sülelmed, Szilágycsehi, Szilágy-Pír, Szilágy-Somlyó, Szurdok, Tasnád, Vármező, Zilah és Zsibó. Közli a mártírok különféle névsorait is.

48. *Dosar Nr. 40029*, 16. kötet, 437. skk. o.

49. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 410. o.